

INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA BO'LAJAK JURNALISTLARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASH

Umirova Shaxnoza Abdumuminovna

Mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya. Ushbu maqola innovatsion yondashuvlar asosida bo'lajak jurnalistlarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonini o'rganishga bag'ishlangan. Mobil jurnalistika, raqamli texnologiyalar va axborot etikasi kabi zamonaviy tendentsiyalarni hisobga olgan holda, ta'lim dasturlarini yangilash, amaliy mashg'ulotlar va innovatsion metodlarni qo'llash zarurligi ko'rsatib beriladi. Maqola, talabalarni zamonaviy axborot muhitida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishga tayyorlashda innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Mobil jurnalistika, innovatsion yondashuvlar, ta'lim metodikasi, kasbiy tayyorgarlik, axborot etikasi, mahorat, tarbiya, ta'lim dasturi, amaliy mashg'ulot.

Abstract. This article focuses on studying the process of preparing future journalists for professional activities based on innovative approaches. Considering modern trends such as mobile journalism, digital technologies, and information ethics, it highlights the necessity of updating educational programs, practical exercises, and the application of innovative methods. The article emphasizes the significance of innovative approaches in preparing students for successful activities in the contemporary information environment.

Keywords: Mobile journalism, innovative approaches, educational methodology, professional training, information ethics, skills, upbringing, educational program, practical training.

Аннотация. Данная статья посвящена изучению процесса подготовки будущих журналистов к профессиональной деятельности на основе инновационных подходов. Учитывая современные тенденции, такие как мобильная журналистика, цифровые технологии и этика информации, подчеркивается необходимость обновления образовательных программ, практических занятий и применения инновационных методов. Статья акцентирует внимание на важности инновационных подходов в подготовке студентов к успешной деятельности в современном информационном пространстве.

Ключевые слова: Мобильная журналистика, инновационные подходы, методика обучения, профессиональная подготовка, информационная этика, навыки, воспитание, образовательная программа, практическое обучение.

Mamlakatimizda jurnalistika sohasida kadrlar tayyorlashni takomillashtirish borasida amalga oshirilayotgan o'zgarishlarning asosiy maqsadi – jurnalistika kadrlarini tayyorlash tizimini jahon standartlariga javob beradigan yangi bosqichga

chiqarishdan iborat. Innovatsion yondashuvlar ta'lim tizimini modernizatsiyalash va ta'lim samaradorligiga erishishning asosiy shartidir. Zero, bugungi kun yoshlarining tanlagan sohasiga qiziqishini yanada oshirish, layoqati bor yigit-qizlarni ta'limga va mutaxassisligiga to'g'ri yo'naltirish ta'lim-tarbiyada erishajak yutuqlarimiz samarali bo'lishini ta'minlaydi.

Jurnalistikaning paydo bo'lish sabablari kishilikning ilk davrlariga borib taqaladi. Insonlarning bir-birlariga biron tushunchani yetkazish ehtiyoji avvalo tilning paydo bo'lishiga, so'zning vujudga kelishiga asos bo'lgan. Amerikalik siyosatshunos va kommunikatsiya nazariyalari asoschisi Garold Duayt Lassvell jurnalistik ijodning asosiy ob'ektlari(muallif/jurnalist - xabar - auditoriya)ni hisobga olgan holda taniqli aloqa sxemasi asosida (kim gapiradi - nima deydi - qaysi kanal orqali - kimga gapiradi - qanday ta'sir bilan) "Jurnalistika psixologiyasi" fani mazmunini bir nechta bloklar yordamida ishlan chiqqan. Jumladan, uning tarkibiga: ijodkorlik psixologiyasi; media ishlab chiqarish psixologiyasi; ommaviy axborot vositalarini idrok etish psixologiyasi kabi tarmoqlarni ham kiritgan. Bo'lajak jurnalistlarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda innovatsion yondashuvlar haqida ilmiy ish olib borgan bir qator o'zbek va xorijiy olimlar mavjud.

Jurnalistlar deyarli har kuni insonlar bilan uchrashadi, savol-javob qiladi, ularning bergan javobiga qarab yaxshi ishlarini maqullaydi, bilimini munosib tarzda baholaydi. Kerak bo'lsa vaziyatga qarab tanqidiy munosabatini beradi. O'z-o'zidan ma'lumki, jurnalistlarning mulohazalarida nisbiylik, subektiv alomatlari mavjud. Kezi kelganda hammaga birdek juda tug'ri munosabatda bo'la olmasligi mumkin. Ammo kasbiy mahoratga ega jurnalistning qarshisidagi insonga nisbatan xolis niyatli, yaxshilik qilishga intiluvchi, adolatli inson ekanligiga barchaning ishonchi komil bo'lishi lozim. Auditoriyada jurnalist yaxshi ko'radigan yoki yoqtirmaydigan tinglovchilar bor degan taassurot tug'ilmasligi lozim.

Xullas, obro', kasbiy mahorat, insonparvarlik, yuksak darajadagi muomala madaniyati har bir jurnalist uchun zarur xususiyatdir. Kasbiy mahorat, muomala madaniyati kishining chuqur bilimi, yuksak ahloqiy sifatlari, hayot tajribasi, ilmiy tadqiqot va jamoat ishlarida faol ishtirok etishi tufayli orttirilgan, ko'pchilik tomonidan e'tirof etilgan ta'sir natijasidir. jurnalistik faoliyat o'z mohiyatiga ko'ra ijodiy xarakterga ega.

Ma'lumki, inson oldida biror vokelik yoki muammo turgandagina ijodkorlikka ehtiyoj tug'iladi. jurnalistik faoliyat ana shunday xususiyatga ega ijodkorlikning asosiy mohiyati, jurnalistik faoliyatining maqsadi va xarakteri bilan bog'liq. Jurnalistik faoliyat kishi shaxsini, uning dunyoqarashini, e'tiqodini, ongi, xulq-atvorini shakllantirishdek umumiy maqsadga bo'ysungan son-sanoqsiz psixologik masalalar yechish jarayonidir. Jurnalist kasbiy faoliyatidagi ijodkorlik,

kasbiy tafakkur ana shu masalalarni yechish usullarida, ularni hal qila olish yo'llarni qidirib topa bilishda ifodalanadi.

Kasbiy tafakkur ijodkorlik manbai bo'lgan jurnalistik tajriba natijasidir. Jurnalistik kasbiy tajriba muammoli vaziyatlarga juda boy. Ular vositasida ahloqiy-tarbiyaviy ishlarning eng yuqori natijalariga erishiladi, bunda esa kasbiy tafakkur muhim ahamiyat kasb etadi. Kasbiy tafakkur jarayonida insonda o'z mutaxassisligi, kasbi to'g'risida fikr, mulohaza, g'oya, faraz kabilar vujudga keladi va ular shahsining ongida tushunchalar, xukmlar, xulosalar shaklida ifodalanadi. Ijtimoiy hayotda, ta'lim jarayonida insonlar o'rtasidagi aloqa, muloqot va munosabatlar ham tafakkur yordamida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, o'z navbatida, bo'lajak jurnalistlarning kasbiy madaniyatini shakllantirish uchun muayyan didaktik mexanizmlar, jurnalistik faoliyat jarayonni tizimli tashkil etish hamda maxsus pedagogik ta'sir va samarali boshqaruv zarur bo'ladi. Kasb madaniyati ta'lim jarayonida kasbiy tafakkur madaniyatini shakllantirishning didaktik mexanizmlarini aniqlashning nazariy asosi sifatida kasbiy madaniyatining tuzilishi xususiyatlari namoyon bo'ladi.

Didaktik mexanizmlar sifatida quyidagi holatlar belgilangan: ta'lim jarayonida kasbiy tafakkur madaniyati tushunchasini kiritish hamda uning jurnalistik faoliyat maqsadini oydinlaashtirish; o'quv mashg'ulotlari tuzilmasiga talimning muammoli-qidiruv muammoli vaziyatlar modeli, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va ularni bartaraf etishni bashoratlash holatlarini kasbiy tafakkurni faollashtirish vositalari sifatida kiritish; talim jarayonini subekt-subekt munosabatlari asosida tashkil etish va rivojlantirish.

Didaktik vazifalarini hal etishda subekt-subekt munosabatlari asosida kasbiy madaniyatini shakllantirish uchun: kasbiy tafakkur madaniyatini shakllantirishning yetakchi yo'naltiruvchi kuchi sifatida talabalarning qobiliyatlari, imkoniyatlari hamda intilishlariga tayanish; kasbiy tayyorgarlik bo'yicha pedagog-o'qituvchilar, kasbdoshlar (guruh talabalari) bilan hamkorlik; kasbiy madaniyatini shakllantirish borasida talabalarning mustaqil faoliyatini yo'lga qo'yish zarur bo'ladi. Didaktik tizimda fikrlash jarayonini tashkil etishning natijasida kasbiy madaniyatini maqsadli shakllantiriladi, bu esa o'z o'rnida jurnalistika yo'nalishidagi oliy o'quv yurti talabalarida kasbiy tafakkur madaniyatini shakllantirish modelini ishlab chiqishga undaydi.

Aslida ta'lim jarayonida talabalar kasbiy madaniyatini rivojlantirishning didaktik modeli tizimli yondashuvga asoslangan bo'lib, uni amalga oshirish uchun zarur zarur vositalarni tanlash taqazo etiladi. Oliy ta'lim muassasalarining bo'lajak jurnalistlari kasbiy madaniyatini shakllantirish modeli shaxsiy, kasbiy, ijtimoiy-madaniy komponentlarni shakllantirish imkoniyatini berib, talaba va pedagoglar

faoliyatini tashkil etishning maqsadli ustanovkalari, vzifalari, prinsiplarini qamrab oladi. Shunday kilib bo'lajak jurnalistni tayyorlash jarayonida kasbiy tafakkur rivojlantiriladi, didaktik jarayon davomida kasbiy faoliyat shakllanadi. Ushbu jarayonda shaxsni yaxlit shakllantirish, uni o'qitish, ijtimoiylashtirish va kasbiylashtirish maqsadga muvofik.

Tahlil va natijalar. Bo'lajak jurnalistlar nafaqat o'z ustida ishlashi, balki kasbiy faoliyatning ma'lum bir turiga egalik qilishi va kerak bo'lganda uni amalga oshirishi kerak. Talabalar faoliyatini amalga oshirish jarayonida "kasb"ni oddiy o'zlashtirish jarayoni emas, balki mutaxassislikni o'zlashtirish jarayoni ham zarur. Kasbiy tafakkur madaniyatini shakllantirish jarayoni o'qituvchi va talaba o'rtasidagi faoliyatni tashkil etishning o'quv jarayonini motivatsion prinsipi, jurnalistik faoliyat jarayonning insonparvar yo'nalganlik prinsipi, hayot bilan amaliyotning bog'liqligi prinsipi, jurnalistlarining shaxsiy madaniyati hamda kasbiy madaniyati uyg'unligi prinsipi, kasbiy yo'nalganlik prinsiplariga asoslanishi lozim.

O'quv jarayonini motivatsion ta'minlash prinsipi talabalarga kasbiy vazifalarning yechimini topishni anglashga qaratilgan maqsadli motivatsiyani shakllantirishni nazarda tutadi. Insonparvar yo'nalganlik prinsipi bo'lajak jurnalistlarga jamiyat va shaxs maqsadlarining uyg'unligi, zamonaviy dunyoda insoniy qadriyatlarning ahamiyatini tushunish darajasining shakllanganlik holatni ifodalaydi. Hayot bilan amaliyotning bog'liqlik prinsipi bo'lajak jurnalist prinsiplarda ta'lim jarayonini modernizatsiyalash sharoitida undagi o'zgarishlarni tushunish va ishtirok etish jarayoni mazmunini ifodalaydi.

Bo'lajak jurnalistning shaxsiy madaniyati hamda kasbiy faoliyati uyg'unligi prinsipi jurnalist mehnat faoliyatining yuksak kasbiy mahorat asosida uning shaxsiy madaniyati orasidagi munosabat tizimini anglatadi. Bu jarayonda bo'lajak jurnalistning kasbiy sifatlari sifatida: jurnalistik yo'nalganlik, jurnalistik refleksiya, jurnalistik tafakkur hamda jurnalistik nazokatning jurnalistning shaxsiy madaniyat sifatlari: xayrixohlik, tarbiyalanganlik. Yuksak axloq, fuqarolik, insonparvarlik, samimiylik sifatlari bilan uyg'unligi asosida jurnalistik tafakkur madaniyatini shakllantirish nazarda tutiladi. Har bir mutaxassisning kasbiy tafakkurida, o'z davrining konseptual va muammoli fikrlash darajasi, pedagogik jarayonlar va hodisalarni tushunishning o'ziga xos usuli taqdim etiladi, bu esa, o'z navbatida, zamonaviy jamiyatga xos bo'lgan munosabat, ahloqiy meyorlar, qadriyatlar va boshqa ijtimoiy-psixologik mexanizmlar bilan yaxshilanadi. Didaktik jarayonda talabalarining kasbiy tafakkurini shakllantirish zaruriyati bir qator obektiv holatlar bilan bog'liq hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim muassasasi bu, avvalambor, talabalar o'quv-biluv faoliyatining, samaradorligini ta'minlaydigan, shaxsning individual-

psixologik xususiyatlari hamda qobiliyat va istedodlarini rivojlantiradigan mustaqil ijodiy tafakkur maktabi hisoblanadi. O'zbek va xorijiy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar, bo'lajak jurnalistlarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini ko'rsatadi. Ularning ishlari, zamonaviy axborot muhitida malakali mutaxassislarga bo'lgan ehtiyojni qondirishda muhim rol o'ynaydi. Bu sohada davom etayotgan tadqiqotlar va yangiliklar, jurnalistika ta'limining sifatini oshirishga yordam beradi. Bu qismda biz tomonimizdan ishlab chiqilgan innovatsion yondashuvlar asosida bo'lajak jurnalistlarni kasbiy faoliyatga tayyorlashga xizmat qiluvchi tadqiqot metodologiyasining jadvali ko'rinishini ilova qilamiz:

1-jadval

No	Tadqiqot metodologiyasi	Mazmuni
1	Tadqiqot maqsadi:	Bo'lajak jurnalistlarni innovatsion yondashuvlar yordamida kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonini o'rganish.
2	Tadqiqot usullari:	- Sotsiologik So'rovlar: Talabalar, o'qituvchilar va jurnalistika mutaxassislari o'rtasida so'rovnomalar o'tkazish. So'rovnomalar orqali innovatsion yondashuvlar haqidagi fikrlarni aniqlash. - Intervyular: Mutaxassislar bilan intervyu o'tkazish, ularning tajribasini va innovatsion metodlarga bo'lgan munosabatlarini o'rganish. - Amaliy Mashg'ulotlar: O'quv jarayonida innovatsion metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligini baholash uchun amaliy mashg'ulotlar tashkil etish. - Adabiyotlarni Tahlil Qilish: Mavzu bo'yicha mavjud ilmiy tadqiqotlar, maqolalar va kitoblarni tahlil qilish.
3	Tadqiqot obyekti:	Oliy ta'lim muassasalarida jurnalistika yo'nalishi bo'yicha tahsil olayotgan talabalar.
4	Tadqiqot subyekti:	Innovatsion yondashuvlar, mobil jurnalistika, raqamli texnologiyalar va axborot etikasi kabi tushunchalar.
5	Tahlil:	- O'tkazilgan so'rovnomalardan olingan ma'lumotlarni statistik tahlil qilish. Natijalarni grafiklar va diagrammalar yordamida ko'rsatish. - Intervyulardan olingan fikrlarni tematik tahlil qilish, asosiy mavzularni ajratish va ularni guruhlash.
6	Natijalar:	- Talabalar innovatsion yondashuvlar haqida qanday bilimga ega ekanligi va ularni kasbiy faoliyatda qo'llashga tayyorligi haqida ma'lumotlar. - Innovatsion metodlarni qo'llagan holda o'tkazilgan amaliy mashg'ulotlarning samaradorligi. - Jurnalistika ta'limida raqamli texnologiyalar va mobil

	jurnalistika elementlarini qo'shish orqali talabalar uchun yangi imkoniyatlar yaratilishi.
--	--

Innovatsion yondashuvlar asosida ta'lim jarayonini yangilash orqali bo'lajak jurnalistlarni muvaffaqiyatli tayyorlash mumkinligi va bu jarayonda o'qituvchilar, talabalar va mutaxassislar o'rtasida hamkorlikning ahamiyati. Yuqoridagi fikrlar bilan bir qatorda, kasbiy yo'nalganlik prinsipi bo'lajak jurnalisning pedagogik faoliyat mazmuniga qiziqishi. Uni amalga oshirishga shaxsiy motivatsiyani shakllantirishga qaratilgan bo'ladi. Fikrimiz so'nggida xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bo'lajak jurnalistlar kasbiy tafakkur madaniyatini shakllantirish uning dunyoqarashini, o'z kasbini sevishi orqali yetuklik darajasiga intilishini, o'z borlig'ini his etishi, Vatan, jamiyat manfaatlari rivoji uchun keraklilik hissini anglashni ifodalaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Журналистика в мире технологий: материалы науч.-практ. семина. «Журналистика и мир. 2008» / ред.-сост. М.Н.Ким. СПб.:СПбГУ, 2009.230 с. 2. Кузин В.И. Психологическая культура журналиста. СПб.:СПбГУ, 1998.130с.
3. Dexkanova M.U., S.R. O'quvchi va talaba-yoshlarning ijodiy qobiliyati va kreativ fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan dastur hamda texnologiyalar / Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: nazariy va amaliy izlanishlar. – B.24-28. 1
4. F.Mo'minov. Jurnalistika satsialogisi va psixalogiyasi.T.: "O'zbekiston". 2019. 5. D.M.Teshaboeva, L.I.Toshmumammedova. Mediya lingvistika va taxrir. T.: "O'zbekiston". 2019.
6. X.Do'smumammedov. Jurnalistning kasb odobi muammolari. T.: "Yangi asr avlodi". 2007.